

УДК 314.743:78:061.91:94(477).15

Людмила Обух
(Івано-Франківськ)

ОСЕРЕДКИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ ДУХОВНИХ ЗАКЛАДАХ ЗАХІДНОЇ ДІАСПОРИ

У статті дається комплексна характеристика осередків музичної освіти в українських духовних закладах діаспори, встановлюються освітні форми музично-освітньої діяльності в них, простежується професійна діяльність окремих педагогів-музикантів.

Ключові слова: музична освіта, осередки, українські духовні заклади, освітні форми, видавнича діяльність, діаспора.

Серед численних українських освітніх інституцій за кордоном помітне місце посідають духовні заклади, де поряд з освітнім процесом велика увага приділяється збереженню й передачі національних культурних пам'яток, артефактів та традицій майбутнім поколінням.

Основою для наших узагальнень про музичну освіту в українських духовних закладах діаспори слугували матеріали, надані бібліотекою Української православної церкви (УПЦ) в США (зокрема в особі бібліотекарки Лариси Булиги) [9]¹, відділом україніки Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ) [15], а також архівні матеріали Інституту літургійних наук Українського католицького університету (УКУ, м. Львів) [1; 2]; історичний нарис о. С. Мудрого [13], монографія Г. Карась [7], дисертаційна робота З. Валіхновської [3], тематичні публікації Г. Карась [8], С. Мединського [11], А. Михальського [12], М. Томпсона [16], а також матеріали «Енциклопедії української діаспори» в США [5], газети «Свобода» [10] та журналу «Українське православне слово» [4]. Детальніше розкрити окремі питання вдалося методом інтерв'ю з єпископом-емеритом Івано-Франківської єпархії Української греко-католицької церкви (УГКЦ) Софроном Мудрим, чину св. Василя Великого (ЧСВВ) [6]. Можливість з'ясувати певні деталі надало безпосереднє спілкування зі студентами семінарії св. Софії УПЦ в Савнд-Бавнд-Бруці (США) при залученні новітніх інформаційних технологій (зокрема програми Skype).

Характеристика осередків музичної освіти в українських духовних закладах західної діаспори та висвітлення їх ролі в галузі української церковної музичної освіти за рубежом, зважаючи на відсутність узагальнюючих праць з даних питань, нині постають *актуальними* та становлять *мету* пропонуваної розвідки. Для цього було поставлено низку *завдань*, серед яких: на основі джерельного та архівного матеріалу виявити осередки музичної освіти в українських духовних закладах діаспори, визначити та встановити форми музично-освітньої діяльності в них, простежити професійну діяльність окремих педагогів-музикантів.

Як у Європі, так і в Америці уроки церковного співу були і досі залишаються обов'язковими в кожному українському духовному закладі. Серед духовних закладів Старого світу з уже укладеною освітньою традицією церковного співу виділяється Українська папська колегія св. Йосафата УГКЦ ЧСВВ в Римі (Італія), заснована за дозволом папи Лева XIII 18 грудня 1897 року [13, с. 20]. У 1934 році митрополит Андрей Шептицький одним з перших спонсорував колегію, виділивши на її розвиток десять тисяч італійських лір [13, с. 41]. Лекції церковного співу та навчання дяківки ведуться позауніверситетським викладом і входять до т. зв. домашніх обов'язкових курсів. У «Нарисі історії Української папської колегії св. Йосафата в Римі» о. С. Мудрого зазначено, що лекції церковного співу велися щочетверга з ранку до обіду, навчалися предмету протягом п'яти років та кожного року складали іспит [13, с. 112]. Практичні заняття відбувалися під час святкових, щонедільних та щотижневих Богослужінь та молебнів. Студенти навчалися за «Гласопісцем» І. Дольницького (віденське перевидання під редактуванням о. О. Дзеровича та о. І. Музички). З 1974 по 1979 роки церковний спів викладав о. Д. Ференц. Водночас, обіймаючи посаду віце-ректора (1960–1974) і ректора Колегії (1974–1995), музичні заняття провадив о. С. Мудрий. Допомогу в роботі з хором, який налічував близько тридцяти-сорока семінаристів, надавали о. О. Дзерович, о. Піхляр [6], о. доктор І. Горняк, о. І. Музичка. Крім виступів у колегії, хор неодноразово брав участь у великих імпрезах університету

¹ Висловлюємо щире подяку п. Ларисі Булизі за сприяння у науковому пошуку.

або в інших римських центрах. Часто він співав на Ватиканському радіо, а також декілька разів на італійському [12, с. 69-70]. Варто відзначити, що в 1966 році через ватиканську радіостанцію почали передавати співану Божественну Літургію українською мовою [13, с. 111].

Ще одним освітнім закладом, де в навчальну програму було включено вивчення історії української музики, став Український католицький університет ім. св. Климента в Римі. Серед списку викладачів III літнього академічного курсу УКУ за 1972 рік [1] знаходимо прізвище викладача предмету «Музикознавство» професора музикології Ігора Соневицького (1926–2006). В його архіві¹ збереглися лекційні матеріали рукописної та машинописної форми: «Музика України-Руси, або українська музика Княжої доби» і «Шевченко і музика». В Програмі на літній курс 1972 року [2] ним зазначено, що матеріал предмету «Українська народна музика» запланований на 10–12 лекцій, які ілюструватимуться музичними зразками на звукозаписуючому пристрої і на музичному інструменті (фортепіано). Тривалість навчання – 2 тижні, а впродовж третього тижня відбуватимуться іспити з цього предмету. Виходячи з навчального розкладу на 1976 рік, вакаційні курси УКУ тривали три тижні, з 16 червня по 3 липня. Впродовж цього періоду І. Соневицький читав лекційний курс «Шевченко і музика».

Проблема вишколу співців, дяків та духовних отців спонукала як православну так і греко-католицьку церкви до створення відповідних освітніх інституцій в Америці.

При допомозі митрополита Мстислава Скрипника (1898–1993) УПЦ в США 1975 року започаткувала духовну семінарію св. Софії у Бавнд-Бруці (Нью-Джерсі). Від початку заснування і до сьогодні один раз на тиждень по дві години там ведуться уроки церковного співу, де вивчаються мелодії всього Богослужбового циклу на основі київських та галицьких розспівів [14, с. 450]. У 1975–1983 роках музичні дисципліни тут викладав професор В. Завітневич [4]. У наш час церковний спів у семінарії ведуть о. М. Ростко та о. С. Хутник².

Традиційними для громади УПЦ стали літні церковні школи для дітей. Зокрема, в червні 2002 року в Пармі (Огайо) відбулася дев'ята по черзі літня церковна школа при українському православному соборі св. Володимира. В однотижневій програмі взяли участь шістьдесят п'ять дітей, для яких, крім лекцій на християнську тематику, проводилися музичні заняття [10].

Нині в греко-католицькій семінарії візантійського обряду св. Кирила і Мефодія у Пітсбурзі (Пенсильванія, США) викладачем церковного співу є професор М. Томпсон. З його доповіді стає відомо, що в цій семінарії студенти навчаються відповідно до традиції простопінія за І. Бокшаєм (Мукачево)³. Окрім того, ще використовуються мелодії Пряшівської єпархії, які зібрав та видав маленькою збіркою дяк А. Парвенський. Ця збірка користується попитом у деяких парафіях і досі [16, с. 237]. З часом у США ставало дедалі важче знайти примірники «Простопінія». У 1925 році греко-католицький дяк Т. Рацін, який отримав європейську освіту, на основі видання І. Бокшая уклав нову редакцію «Простопінія». Значним джерелом буклетів з текстами та мелодіями для Літургійних Богослужінь стали приватні видання В. Левкулича. Протягом тридцяти років він видавав богослужбові книги церковнослов'янською та англійською мовами для великої кількості літургійних обрядів.

Міжєпархіальна комісія у справах священної музики ГКЦ візантійського обряду в США, створена в 2001 році для ревізії перекладу Божественної Літургії та прилучених текстів простопінія, видала переклад «Простопінія» англійською мовою, яку пізніше розширили до збірки «Візантійський Літургійний Спів». Ця ж комісія зробила повний переклад трьох Божественних Літургій: Івана Златоустого, Василя Великого та Пржедоосвячених дарів, а також відповідні гімни для відправлення літургій на парафіях; завершила роботу над транскрибуванням «Простопінія» для Божественних Літургій Івана Златоустого та Василя Великого. У цих транскрипціях за основу бралися мелодії І. Бокшая з урахуванням традицій, які вже склалися в Америці. Крім того, був завершений новий переклад Божественної Літургії Пржедоосвячених дарів, Богослужб Великого тижня, Пасхальної Неділі та Архидієцької Служби Божої і зараз ведеться робота над новим перекладом Чину похорону мирян та священників [16, с. 240-241].

Одним із закладів, де велася систематична видавнича діяльність, був Науково-богословський інститут УПЦ в Нью-Йорку. За весь час існування інституту (з 1951 до 1982 року) його директором був професор Василь Прокопович Завітневич (1899–1983) – науковець, музикознавець, регент, музично-громадський діяч, меценат. Хоч інститут, яким керував В. Завітневич, складався з декількох членів, більшість роботи виконував Василь Прокопович. Фактично музичний відділ існував тільки формально. Він зазначався В. Завітневичем лише на нотних публікаціях, щоб відрізнити їх від інших, не музичних. Перебуваючи у Нью-Йорку, В. Завітневич зібрав, упорядкував, зредагував і видав протягом 1959–1979 рр. десять томів Богослужбових книг, де вміщено хоріві цикли добового кола

¹ Архів переданий дружиною І. Соневицького Наталією із США до УКУ (м. Львів), урочисте представлення архіву відбулось в 2011 р. за участі Н. Соневицької.

² Зі слів колишнього семінарста о. А. Матлака.

³ Бокшай Іван (1874–1940) – закарпатський композитор, хорівий диригент, музично-громадський діяч.

Богослужень та паралітургійні твори. Як мистецтвознавець, Василь Прокопович був автором низки статей в еміграційних періодичних виданнях США – «Нові дні» та «Український православний календар». За жанром це були музично-публіцистичні статті, які виконували просвітницько-освітню функцію та містили опис життєвого і творчого шляху митців, перелік творчої спадщини, стислий аналіз окремих творів. Загалом музично-освітня діяльність В. Завітневича в значній мірі не тільки сприяла збереженню національних культурних традицій в США, а й стала цінним вкладом у скарбницю української культури [14].

Сьогодні справу професора В. Завітневича продовжує його наступник, теперішній регент собору св. Володимира УПЦ в Нью-Йорку – Маркіян Комічак. У 2002 році при сприянні видавництва УПЦ в Бавнд-Бруці (Нью-Джерсі, США) він зредагував та упорядкував збірник традиційних церковних мелодій англійсько-українського формату «Божественна Літургія» для мішаного хору. У передмові до свого збірника автор зазначає, що розміщений нотний матеріал не є складний і пристосований для співу всіх парафіян або навіть будь-якого невеликого вокального ансамблю [17, с. 2]. Мелодії, в основі яких лежать Київські розспіви, згармонізовані у чотириголосому викладі для мішаного складу ансамблю чи хору і розташовані за порядком Богослужіння.

Церква в еміграції завжди була духовно-культурним оплотом для українців. Тому, переїжджаючи на чужину, вони будували церкви, платили за переїзд священників, дяків та регентів до країн поселення.

Дяко-учительська справа в Галичині мала багату і плідну традицію, адже дяки, які належали до нижчого чину служителів церкви, були найміцнішою та найширшою зв'язуючою ланкою між духовенством і народом. Важливою була їхня професійна музична підготовка, що стала можливою з часу започаткування Дяко-учительського інституту в Перемишлі та церковно-співочої школи у Станіславові (XIX ст.), основний навчальний напрямок яких охоплював співочо-церковний вишкіл. Основними практичними посібниками були нотні Ірмолії [3, с. 9].

Емігруючи, дяки ввозили з собою «Церковне Простопініє», «Гласопісець», «Київський Ірмологіон», «Львівський Ірмологіон» і тому подібне. Ці книги передавалися від одного дяка до іншого як найбільший скарб. Часто саме дяки організували з хлопців та чоловіків «кліроси», які ставали ядром церковного співу [16, с. 231]. Оскільки наприкінці XIX – початку XX ст. українські емігранти в Америці, на відміну від західноєвропейської діаспори, не мали духовних чи дяківських семінарій, греко-католицькі та православні парафії цілковито залежали від подібних освітніх форм.

Цікавим є факт існування (з лютого 1946 по травень 1947 року) Дяківської школи у таборі для полонених Української Дивізії «Галичина» в Ріміні (Італія), де на той час була англійська зона. Там знаходилися воїни Першої української дивізії Української національної армії, більшість з яких були молодими людьми і тому, як зазначає Г. Карась, «...питання їх освіти та виховання було важливою справою» [8, с. 17]. Спочатку, в зв'язку з невідомим терміном перебування у полоні, був запланований шестимісячний Дяківський курс, що офіційно розпочав свою діяльність 14 лютого 1946 року. Директором курсу став о. О. Бабій, а опікуном – о. Е. Кордуба. На навчання зголосилося близько вісімдесят осіб віком приблизно від 20 до 25 років. Всі вони пройшли вступні іспити, які проводили два дипломовані дяки – І. Сирота та Г. Симбай в присутності одного із священників. Згодом курс було продовжено та перейменовано у Дяківську школу, у якій серед богословських предметів викладалися теорія музики, церковний спів та диригування. Церковний спів викладали дяки І. Сирота, Г. Симбай та В. Зінчук, а теорію музики та диригування – професор Є. Пасіка. Навчання доповнювалося практичними заняттями в таборівій церкві. Рівночасно у школі зорганізовано церковний хор під керівництвом І. Сироти. Хор дуже часто співав Служби Божі у своєму таборі, а також і в інших таборах. Випускні іспити проводились у два етапи: спочатку письмово (з вісімдесяти курсантів дійшли до їх складання біля сорока осіб), потім усно (допущено до іспиту тільки двадцять курсантів і лише шістнадцять успішно їх склали). До складу екзаменаційної комісії ввійшли директор школи о. Е. Кордуба, комендант табору С. Яськевич, о. О. Маркевич, професор Є. Пасіка та дяк І. Сирота. Очолив комісію доктор о. І. Пашко з Рима (згодом єпископ українських католиків в Австралії). Всі сорок курсантів по складанні письмового іспиту отримали свідоцтва про закінчення однорічної Дяківської школи. Після складеного усного іспиту шістнадцять курсантів отримали свідоцтва дипломованих дяків. Слід відзначити, що свідоцтва дипломованих дяків мали печатку Священної Конгрегації для Східних Церков і підпис голови Римської Комісії владики Кир Івана Бучка, Апостольського Візитатора [11, с. 60-62]. Переїхавши до Англії в 1947 р. випускники школи почали самостійно організувати хори та виконували дяківські обов'язки. Виступи їхніх колективів засвідчували високий рівень української музичної культури, що допомагало здобувати прихильність представників інших націй. Після звільнення з полону восени 1948 р. деякі випускники дяківської школи виїхали до Канади та Америки, де також керували церковними та світськими хорами [8, с. 17].

Своїми дяківськими освітніми інституціями славляться Пітсбурзька та Пармська єпархії ГКЦ візантійського обряду (Пенсильванія, США). У Пармській єпархії дяк Майкл Чампін розпочав у

1985 році Дяківську програму, під егідою якої видавався інформаційний бюлетень «Голос дяка». У 1993 році в цій же єпархії був заснований Дяківський інститут під орудою професора Н. Бороса, а також Дорадча рада для встановлення освітнього, теологічного та музичного аспектів інституту. Навчальна програма закладу розподілена на чотири частини, що охоплює навчальний період у чотири роки, та вміщає в собі як письмовий екзаме́н, так і усну демонстрацію професійних дяківських навиків. Програма задумана як «школа без стін», де весь навчальний процес діє на основі кореспонденції між Інститутом та кандидатом у дяки. У Пітсбургській митрополії також були певні програми підготовки дяків, а в 2001 році засновано Митрополичий дяківський інститут (МДІ), місцем перебування якого стало студентське містечко Візантійської католицької семінарії св. Кирила і Мефодія. Цей інститут має п'ятирічну програму підготовки дяків, включно з уроками Літургії, Св. Письма, музичної теорії, побудови голосу та дяківський репертуар. Кожен із п'яти років навчання присвячений вивченню окремої теми: на першому році студенти вивчають Самогласні гласи і Вечірню з Утреннюю, на другому році вони опановують Воскресні гласи з прокіменами та Божественну Літургію, третій рік навчання присвячений Літургії Пржедеосвячених дарів та співу під час Великого Посту, четвертий – Богослужінню Великого Тижня та Пасхальної Неділі, п'ятий – Святим тайнам, Похоронам та Богослужінням на різні потреби. Студенти МДІ зустрічаються один раз на місяць у суботу. Навчання триває від вересня до лютого. У Світлу Суботу МДІ проводить «Дяківський день Молитви і Розважання», що містить у собі також спів Воскресної Утрени, Божественної Літургії, Вечірньої у Томину неділю та дві презентації на літургійно-духовні теми. Від свого заснування заклад працював над забезпеченням Візантійської церкви матеріалами для відправи Божественної Літургії та видрукував наступні матеріали: чин Вечірні у суботу вечером, припиви для Вечірні та Утрени, чин Утрени в Неділю, чин Вечірні у Неділю ввечері під час Великого Посту, чин Вечірні протягом тижня під час Великого Посту, чин Утрени для днів Алілуя, Канон св. Андрія Критського, Утреню жениха (понеділок, вівторок, середа Великого Тижня), Параклис до Богородиці та дванадцять томів Минеї місячної зі щоденними Богослужіннями і синаксаріями для кожного святого. МДІ має також свою веб-сторінку (www.metropolitancantorinstitute.org), на якій розміщено подібні Вечірні для кожного тижня, стихирі і тропарі кожного святого (що його є день) та порядок Богослужінь Октоїха, Минеї, Тріоди і П'ятдесятниці. Все це сприяє вивченню традиційних мелодій подібнів, які за останні п'ятдесят років були призабуті [16, с. 241-243].

Організатором і диригентом дяківських курсів у Канаді і США з 1979 р. був Йосиф Роль (1949 р. н.) – церковно-музичний діяч, диригент, член Літургійної комісії Торонтської єпархії (1976–1978), автор нотних збірок «Музика УКЦ для хорального вжитку» та «Літургія св. Івана Золотоустого» (1984), а також наспівів різних церковних відправ [5, с. 338].

Одним із викладачів церковного співу та хоровим керівником в різних дяківських курсах та в семінаріях УГКЦ в Канаді був доктор музично-педагогічних наук Павло Маценко (1897–1991) – майстерний педагог, диригент, музикознавець, композитор, публіцист і громадський діяч, ініціатор та організатор Українських освітніх курсів при Українському національному об'єднанні 1940 року в Канаді. Саме П. Маценко залучає на ці курси всесвітньо відомого диригента Олександра Кошиця, що підвищило їх рівень і спопуляризувало серед української громади. У 1955 року П. Маценко викладав історію української музики та церковного співу в Колегії св. Андрея УПЦ у Вінніпезі. З 1959 по 1963 роки він обіймав посаду ректора Інституту св. Івана в Едмонтоні. Від 1963 по 1972 роки П. Маценко працював викладачем музичних дисциплін у Роблінській колегії св. Володимира (Манітоба) [15, с. 9], де видав (1964–1966) посібники для студентів з текстами українською мовою, у трьохголосному викладі Службу Божу св. Івана Золотоустого (самоїлковий розспів) з тропарями, кондаками й прокімнами, Вечірню, відправи Страсного Тижня (Утреня Страстей, Вечірня з покладанням Плащаниці та Єрусалимська Утреня). У Вінніпезі П. Маценко в 1962 році видав Богослужбові співи Української греко-православної церкви в Канаді: одноголосу Вечірню та «Господи, кличу...» із стихирами на вісім голосів.

Підсумовуючи зазначимо, що музично-освітня діяльність велася в кожному українському духовному закладі західної діаспори. До потужних музично-освітніх осередків Старого світу можна віднести Українську папську колегію св. Йосафата УГКЦ ЧСВВ та УКУ ім. св. Климента в Римі (Італія). Професійну музичну підготовку надавала Дяківська школа у таборі для полонених Української Дивізії «Галичина» в Ріміні (Італія). В Америці до таких осередків відносимо духовну семінарію св. Софії УПЦ у Бавнд-Бруці (Нью-Джерсі, США), греко-католицьку семінарію візантійського обряду св. Кирила і Мефодія у Пітсбурзі, Дяківський інститут у Пармі та Митрополичий дяківський інститут у Пітсбурзі (Пенсильванія, США).

Проаналізувавши опрацьований матеріал та узагальнивши відомості, можна встановити такі освітні форми музично-освітньої діяльності духовних закладів діаспори: музичні лекції, заняття з церковного співу в семінаріях та духовних колегіях, музичні заняття при літніх церковних школах,

спів під час Богослужень, паралітургійний спів, концертні виступи. Важлива роль в галузі церковної музичної освіти відводиться дяківським програмам, курсам, школам та інститутам. Особливістю вищевказаних закладів було впровадження в навчальний процес різноманітних літніх курсів, зокрема і музично-освітніх. Беручи до уваги кваліфіковану організацію навчального процесу під час літніх канікул в УКУ, можна припустити, що практика навчання на різноманітних вакаційних курсах була досить поширеною в еміграції і стала її здобутком. Цьому значною мірою сприяла високопрофесійна діяльність педагогів (як приклад, професора музикології І. Соневицького).

Така зарубіжна практика кваліфікованого проведення подібних освітніх підготовок під час канікулярного періоду була б актуальною і для сучасного українського навчального процесу, що прагне інтеграції у світовий освітній простір та належить до перспективних науково-освітніх питань.

З метою методичного забезпечення була розгорнута широка видавнича діяльність. Вищезгадані видання Богослужбових творів були і є практичною допомогою як регентам церковних хорів, дякам, так і викладачам та учням освітніх духовних інституцій діаспори. По сьогоднішній день їх використовують на заняттях з церковного співу в семінаріях УГКЦ та УПЦ в США.

Отже, становлення і розвиток церковної музичної освіти в діаспорі уможливили різноманітні освітні форми, професійна діяльність музикантів-педагогів (зокрема І. Соневицького, П. Маценка, В. Завітневича, Й. Роля), видавнича діяльність Науково-Богословського інституту в Нью-Йорку (США), Митрополичого дяківського інституту та Міжєпархіальної комісії у справах священної музики в Пітсбурзі (США) та окремих приватних осіб.

Список використаних джерел та літератури:

1. Архів І. Соневицького : папка за 1980 р., аркуш I (Архів не описаний) // Інститут літургійних наук Українського католицького університету у Львові.
2. Архів І. Соневицького: папка за 1972 р., аркуш I // Інститут літургійних наук Українського католицького університету у Львові.
3. Валіхновська З. Музично-церковна освіта Галичини австрійської доби (1772–1918) : автореф. дис. ... канд. мист-ва : спец. 26.00.01 – «теорія і історія культури» (мистецтвознавство) / З.О. Валіхновська. – Львів, 2009. – 15 с.
4. Галіон Н. В першу річницю смерті бл. п. проф. Василя Завітневич / Ніна Галіон // Українське Православне Слово. – Нью-Йорк, 1984. – № 3. – С. 26–27.
5. Енциклопедія української діаспори / [упор. В. Маркус, Д. Маркус]. – Нью-Йорк; Чикаго : НТШ в Америці, 2012. – Т. 1 : Сполучені Штати Америки. – Кн. 2 : Л–Р. – 348 с.
6. Інтерв'ю з владикою Софроном Мудрим 02 липня 2010 р. (м. Івано-Франківськ, Україна) // Архів автора.
7. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття : [монографія] / Ганна Василівна Карась. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. – 1164 с.
8. Карась Г. Особливості розвитку музичної освіти українців в умовах переходових таборів Європи після Другої світової війни / Ганна Карась // Мистецтвознавчі записки : зб. наук. праць. – К. : Міленіум, 2007. – Вип. 11. – С. 15–18.
9. Матеріали діяльності УПЦ в США // Архів автора.
10. Махлай І. Відбулась літня школа / І. Махлай // Свобода. – 2002. – Ч. 42. – С. 11.
11. Мединський С. Дяківська школа в Ріміні / С. Мединський // Ріміні 1945–1947. Перша Українська Дивізія Української Національної Армії у британському полоні в Італії : зб. II / [упор. В. Ревуцький]. – К. : Смолоскип, 2005. – С. 60–62.
12. Михальський А. Спогад про «рімінців»-богословів / о. д-р А. Михальський // Ріміні 1945–1947. Перша Українська Дивізія Української Національної Армії у британському полоні в Італії : зб. II / [упор. В. Ревуцький]. – К. : Смолоскип, 2005. – С. 66–71.
13. Мудрий С. Нарис історії української папської колегії Св. Йосафата в Римі / о. Софрон С. Мудрий, ЧССВ. = Storia del Pontificio Collegio Ucraino di san Giosafat a Roma / Sofron S. Mudryj. – Рим : Вид-во оо. Василіан, 1984. – 197 с.
14. Обух Л. Збереження українських музично-освітніх традицій в діяльності Науково-Богословського Інституту в США / Л. Обух // Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті : сучасний вимір, проєкція у майбутнє (у рамках Конгресу української діаспори) : зб. матеріалів третьої Міжн. наук.-практ. конф. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2010. – С. 450–454.
15. Павло Маценко. Музиколог, композитор і громадський діяч: Збірник на пошану 90-ліття народин / [упор. і зред. В. Верига]. – Торонто : Видання УНО Канади, 1992. – 142 с.
16. Томпсон М. Вживання Бокшаївського «Простоїнія» у США / М. Томпсон // Простоїнія – наша спільна спадщина: матеріали конференції, присвяченої сторічному ювілею першого друкованого видання «Церковного Простоїнія» о. І. Бокшай 26–27 червня 2006 / [ред. В. Ігнатишин]. – Ужгород : Ужгородська греко-католицька богословська академія ім. Бл. Теодора Ромжі, 2007. – С. 231–245.
17. Komichak M. Preface / M. Komichak // Divine Liturgy. Traditional melodies presented in a parallel English-Ukrainian format and adapted for congregational singing or mixed choir / [compiled and edited by Markian Komichak] / The Ukrainian Orthodox Church of USA. – South Bound Brook, New Jersey, 2002. – P. 2.

Стаття надійшла до редколегії 10.10.2014.

Людмила Обух

Ячейки музыкального образования в украинских духовных учреждениях западной диаспоры.

В статье дана комплексная характеристика ячеек музыкального образования в украинских духовных учреждениях западной диаспоры, установлены образовательные формы музыкально-образовательной деятельности в них, прослеживается профессиональная деятельность отдельных педагогов-музыкантов.

Ключевые слова: музыкальное образование, ячейки, украинские духовные заведения, образовательные формы, издательская деятельность, диаспора.

Liudmyla Obukh

Cells of Music Education in Ukrainian Western Diaspora Spiritual Institutions.

In this article a complex characteristic is given to spiritual cells of music education in Diaspora spiritual institutions. Moreover, the forms of education of some teachers and musicians are outlined. Music education activity was conducted in every Ukrainian spiritual establishment of the Western Diaspora. To the powerful music education cells of the Old World it is possible to attribute the Ukrainian Pontifical College and the Ukrainian Catholic University in Rome (Italy). Professional music education was provided by the School for Deacons in the internment camp of the Ukrainian Division «Galicia» in Rimini (Italy). Furthermore, the author of the article lists the cells that function in the USA: the Theological Seminary of the Ukrainian Orthodox Church in South Bound Brook (New Jersey, USA), the Byzantine Catholic Seminary in Pittsburgh, the Byzantine Catholic Eparchy of Parma, the Byzantine Catholic Archeparchy of Pittsburgh (Pennsylvania, USA), etc.

Key words: music education, cells, Ukrainian spiritual institutions, forms of education, publishing, the Western Diaspora.